

Butlletí

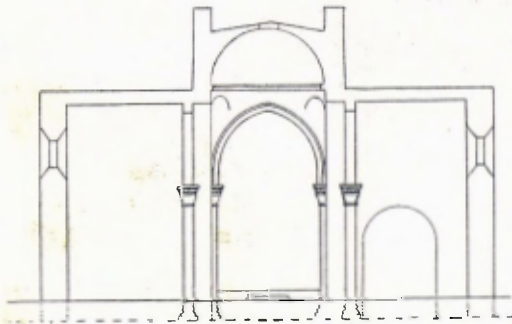
del

Centre Excursionista de Catalunya

L'ESGLÉSIA DEL MIRACLE A TARRAGONA*

L'església romànica de la Mare-de-Déu del Miracle, de Tarragona, era ignorada. Formant el nucli central del Presiri, al seu entorn s'havien bastit construccions que l'amagaven; l'interior, dividit per tres sostres, dissimulava del tot la grandiositat del monument.

Al treure els presos d'aquell lloc han sigut enderrocats els murs adossats a l'obra de l'església, quedant aquesta desembaraçada d'afe-

SECCIÓ TRANSVERSAL

Escala de 1 : 400

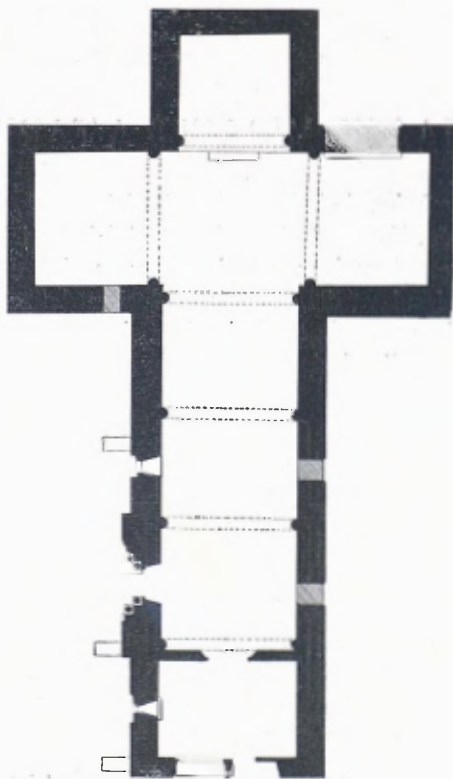
gits; i, encara que malparada, presenta la disposició i les proporcions primitives.

Planta de creu llatina amb un sol absis escairat; tall de les voltes apuntat en ogiva; cúpula sostinguda per trompes còniques; arcs torals de reforç a la nau principal i creuer, apoiats per columnes: veus-aquí els caràcters principals de l'estructura de l'edifici.

Segons s'ha dit; la cúpula està sostinguda per trompes còniques,

* Treball presentat en el Concurs d'Arquitectura.

d'acord amb el sistema adoptat a Catalunya, ben diferent del seguit a França i en altres parts d'Espanya, on s'empleaven les petxines: és la solució de les esglésies de Sant Pere i Sant Pau de Barcelona, Sant Llorenç del Munt, Sant Miquel de Cruïlles, Sant Daniel de Girona, Catedral de Lleida i altres romàniques de Catalunya.

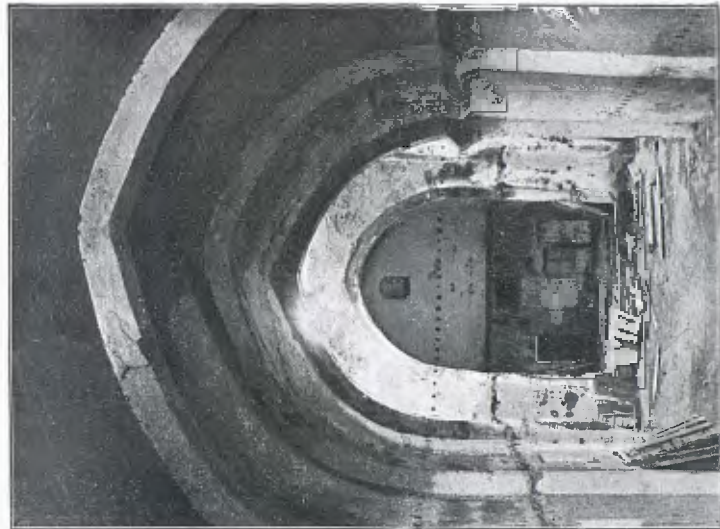
PLANTA

Escala de 1 : 400

La porta d'entrada és en el mur de l'esquerra de la nau principal. Presenta una seria d'arcs en degradació, apoiats en dues columnes.

L'ornamentació no pot ser-hi més escassa. Sols, en les impostes de sobre'ls capitells de les naus, apareixen unes petites dents de serra, i dues finestres properes a la porta ofereixen al voltant daus i ratlles geomètriques.

El conjunt, encara que mutilat, és imponent i d'alt interès. Pre-

INTERIOR DE LA NAU

CÚPULA SOBRE TROMPES

senta un principi de ruïna que, amb senzills treballs, pot deturar-se.

Es d'esperar que, fetes les reparacions necessaries, aquest monument serà l'atractiu principal del parc que en aquell indret se proposa construir Tarragona.

En escrits suara publicats, s'ha dit que aquesta església havia pertangut als templers, i que hi va orar el rei Jaume I abans d'emprendre la conquesta de Mallorca.

(Plans alçats per J. Domenech Mansana.)

EXCURSIÓ SPORTIVA AL TAGA

ELS NOSTRES CONCURSOS

GRUPO DE CORREDORS DE LES CURSES
PER A NOIS DE RIBES

EL temps excepcional fet durant la passada hivernada a la nostra terra, amb falta de pluges i de neus, ha malbaratat els esforços i l'organització per celebrar enguany, a semblança dels anteriors, els Concursos anyals de sports d'hivern que vénen tenint lloc en aquest país des de la creació de la Secció de Sports de Montanya del nostre CENTRE EXCUR-

SIONISTA DE CATALUNYA. Els d'aquest any havien de celebrar-se pels voltants de la xamosa vall de Ribes, i tot estava preparat perquè poguessin portar-se a cap amb tot èxit i lluïment.

Arribats els dies en que s'havien de celebrar dits Concursos, degudament anunciats en mig de general entusiasme i aplaudiment, la Junta Directiva de l'esmentada Secció es vegé obligada, davant

les circumstàncies, contraries a tot èxit real i segur, a haver de suspendre dita festa, en lo qual va obrar molt encertadament, encara que contrariant els generals desitjos, que eren els seus propis.

An això obeí el que, una vegada sospesos els Concursos oficials, i davant les noves rebudes que, si no hi havia neu abundant i propeia a propòsit per rea-

litzar les proves serioses que formaven part del programa sportiu, n'hi havia encara per poder portar a cap alguna interessant excursió,

va prendre's l'acord de fer en aquells mateixos dies una sortida oficial cap a Ribes i vessants del Taga, amb autorització i facultats que's donaren als Srs. Mata, Miret, Santamaría i Vidal, de dita Secció de Sports de Montanya, per a organitzar i realitzar les proves que creguessin factibles d'entre aquelles per a les quals se comptés amb premis oferts

CONCURSOS DE SALTS DE SKIS

CONCURSOS DE SALTS DE SKIS

pel propi Centre, com eren els Concursos de salts i els de skis i luges

per a la mainada de Ribes, que ho havia sol·licitat degudament.

El dia primer de març, un gran nombre d'excursionistes, entre ells algunes senyores i senyoretetes, van traslladar-se a la vila de Ribes, unint-se a d'altres que ja hi eren des d'uns quants dies abans i que havien aprofitat bé el temps dedicant-se a la pràctica dels sports

PUJANT VERS EL TAGA

hivernencs pels alts vessants de les muntanyes de la Molina i del Taga, en els quals la neu hi era encara ben abundosa.

L'endemà va celebrar-se l'excursió oficial al Taga, on s'acordà celebrar el Concurs de salts de skis. Formant llargues corruües i animades colles, durant tot el matí anaren pujant forasters i gent de la vila, que a l'arribar assota'l cim s'entretenien agradosament amb les luges i amb els skis, corrent per aquells formosos indrets. A l'hora de dinar, i al voltant de la nostra tenda de campanya, anaren formantse grups diversos, els quals, després de despatxar les llurs respectives provisions, que havien sigut pujades per les diferents

fondes de Ribes, se dirigíen al lloc on estava preparada la pista i el trampolí per als salts; prova que va fer-se a primera hora de la tarda.

Prengueren part en la mateixa els noruecs Srs. Norby, Lundh i Magnuson, el madrileny Sr. Mata i el català Sr. Fontrodona, tots ells socis del CENTRE. Efectuats els salts corresponents, i fetes les

UN SALT NOTABLE

degudes comprovacions de punts pel Jurat, format pels Srs. Miret, Santamaría i Vidal, va establir-se la següent classificació : 1.ª, D. Jacob Norby; 2.ª, D. Alexis Lundh; 3.ª, D. M. A. Magnuson; i 4.ª, D. Santos Mata; otorgant-se an el primer la copa CENTRE EXCURSIONISTA, que s'havia creat, i an els Srs. Lundh i Magnuson altres premis oferts per la Secció de Sports de Montanya.

Retornats a Ribes després d'una jornada agradósament passada, va preparar-se per a l'endemà la celebració de les curses de skis i luges per a nois, que s'acordà tingués lloc, el següent matí, a la pista natural de la Falgosa, enfront del poble de Pardines. Aquest Concurs havia despertat vivíssim interès entre la gent de Ribes : així és que

xics i grans se disposaren per a l'excursió; i l'endemà, una gran gentada, formada per famílies senceres, anava serpentejant per la serra entre'l bullici de la mainada entusiasmada.

Aquesta feia ja molt de temps que venia preparant-se per a tals concursos, vers els quals senten veritable entusiasme tots els nois de Ribes, que, guiats i comanats per llur mestre, l'infatigable Mn. Payró, vénen realitzant, en els dies de vacances, petites excursions montanyenques i pràctiques sportives que'ls serveixen d'agradós passatemps i d'exercisi físic per vigoritzar el llur cos.

A l'hora anunciada per donar començ a dites curses, estaven ja formats la majoria dels xavals que previament s'havien inscrit per prendre part a les mateixes; i, a cada costat de la pista, una gentada immensa esperava ansiosament que's donés el senyal de partida.

Vint-i-un foren els nois que's presentaren per prendre part en el Concurs de skis (velocitat), i vint-i-vuit els que ho feren en la de luges. Els deu primers llocs de cada cursa van guanyar-los, respectivament, entre generals i entusiàstics aplaudiments, els nois Josep Font, Francisco Aguilar, Josep Mateu, Josep Freixas, Segundo Casals, Joan Rull, Joan Casals, Francisco Coma, Josep Verdaguer i Francisco Carbonell; i Artur Plued, Francisco Freixas, Secundí Pérez, Valentí Serra, Emili Vilarrossa, Josep Fagula, Agustí Freixas, Francisco Aguilar, Vicens Bertràn i Josep Mateu.

Acabades ja aquestes proves, tot-hom s'escampà per aquells indrets, i xics i grans continuaren corrent amb les luges, passant allí bona part del dia per aprofitar l'esplendidesa del temps, i arribant-se alguns fins adalt del cim del propi Taga, ben cobert amb gruixuda capa de blanca neu.

A la tarda d'aquell mateix dia va tenir lloc, a la casa de la vila de Ribes, amb assistència de totes les autoritats locals i amb una gran concurrència, l'acte de la repartició dels premis i diplomes an els nois que havien pres part en els Concursos, canviant-se amb aquest motiu frases d'afecte coral i de pregón agraïment entre'l Sr. Vidal i Riba, en nom del CENTRE EXCURSIONISTA, i el Sr. Bertràn, arcalde de Ribes, en nom de la població.

Al donar compte d'aquests actes sols resta fer constar que, com sempre, els nostres companys foren molt ben rebuts i festejats pels habitants d'aquella xamosa vila pirenenca, i que, lo mateix la festa de la mainada que l'excursió al Taga, van resultar dos actes plens de vida i entusiasme, que van deixar molt satisfets a tots els que hi van concórrer.

(Clixés de Mn. M. Faura i N. Cuyàs.)

EL CANÇONER DEL CALIC

RECOLLIT I ORDENAT PER MN. J. SERRA I VILARÓ

(Continuació)

EL JUGADOR

A la ciu-tat de Gra - na-da n'hi ha-via u-na viu-da hon-
ra-da. No te-ní - a si-nó un fill, a - fi-cio-nat a les
car-tes. No te-ní - a si-nó un fill, a - fi-cio-nat a les
Resposta
car-tes. No te-ní - a si-nó un fill a - fi-cio-nat a les car-tes. Si -
au nos-tra de-fen - so - ra, Prin - ce - sa Car-me - li - ta - na.

A la ciutat de Granada
n'hi havia una viuda honrada.
No tenia sinó un fill,
aficionat a les dames.

Siau nostra defensora,
Princesa Carmelitana.

El dia tres de janer,
a les quatre de la tarda,
se n'anava don Josep
per un cafè de les dames.
— Don Josep ja n'és aquí:
porteu-li'n un joc de cartes.—

Se n'han posat a jugar:
tots els diners li gonyaven.
Li guanyen tots els diners,
dos rellotges que portava;
li han guanyat lo sombrero,
les mitges i les sabates;
li han guanyada l'armilla
i la jupa que portava,
deixant-lo ben esporret,
tant sols amb camisa i calces.
Quan tot li han hagut guanyat,
cap a casa se'n tornava.
Quan sa mare lo vegé
va quedar tota admirada.

La mare ja li va dir:
 — Se te'n pogués dû el diable!—
 No era passat un quart d'hora,
 ja a la porta li trucava
 vestit com un gran senyor
 i amb rellotge que portava.
 — Que baixi a obrir, senyora;
 que baixi a obrir i no tardia.
 Vostè n'és viuda i no té
 marit per aconsolar-la.
 Jo vinc de cent llegües lluny
 tant sols per a remeiar-la:
 vinc per si em voleu donar,
 si em voleu donà el jugaire.
 — Que se l'emporti el bon jove:
 l'hi dono de bona gana.
 — Traguet-li aquestes cadenes
 que al coll porta rodejades,
 i jo li'n posaré d'altres
 que seràn molt més pesades.—
 La mare, amb ses propies mans,
 li trau els escapularis.

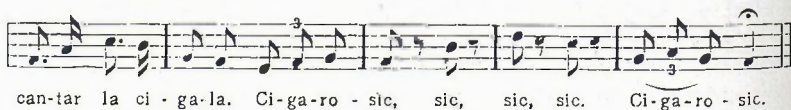
— Quina mare tant crudel,
 que per una sola falta
 me trau els escapularis!...
 Estimo i estimaré
 sempre a la Verge del Carme.—
 En sent per un bosc enllà
 va eixir la Verge del Carme.
 — Dimoni, deixa el meu fill.
 Fill meu, vés a confessar-te:
 la mare que t'ha llençat
 ja de Déu és castigada.—
 Al punt de la mitja nit
 lo don Josep ja finava:
 els àngels li feien llum;
 la Verge l'amortallava.
 Gran alegria hi 'gué al cel
 quan don Josep hi arribava,
 com també n'hi hagué a l'infern
 arribant la seva mare.

Siau nostra defensora,
 Princesa Carmelitana.

Està, aquesta cançó, fundada en la falsa creença popular que sempre que s'invoca el dimoni aquest surt i serveix les peticions a preu d'una ànima, i en la que ningú que porti el sant escapulari de la Verge del Carme mor en pecat mortal.

En Pelai Briz ja la publica (vol. IV, p. 151); però trobo més acabada la versió del Calic (Milà i Fontanals, n.º 68).

Andante

Sant Josep i la Mare de Déu
van a fê una passejada.

Quan ne van sê a mig camí
senten cantar la cigala.

Cigarosic, sic, sic,
sic, sic, cigarosic.

— Cigala, si vols callar?

Si no, et tiro una pedrada.—

La cigala ho ha sentit:
a cantar se n'es pòsada.

Sant Josep se n'ha enfadat:
li ha tirat una pedrada:

l'ha tocat del cap del bec
i també del cap de l'ala.

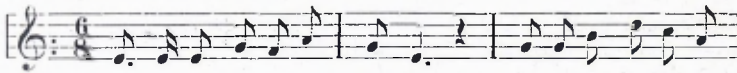
La cigala no té cura:

Sant Josep se l'ha menjada:

l'ha cuita an a la paiella
amb un tall de cansalada

i també amb un parell d'ous,
i una grossa butifarra.

Picat

En lo dia de San ta A - na tot-hom es - ta - va con -

tent de po-dê a - nar a Cer - da - nya a traure - la ma - la gent.

En lo dia de Santa Ana
tot-hom estava content
de poder anâ a Cerdanya
a traure la mala gent.

Al travessar la montanya,
allâ al bell cor de la nit,
miquelets d'Espanya hi passen
que tots tenen gran delit.

Els de la vila d'Osseja
no's volien entregar:
fins les dònnes que hi havia
s'afanyavan a tirar.

Lo darrer lloc d'entregar-se
fou la vila de Bellver.
¡Una presa com aquesta
mai més la tornarem fer!

I quan vàrem ser adintre
ens vàrem determinar
d'anar-nos-en cap a Roses
per poder-la bombejar.

Tu que't pensaves que Roses
no estava ben defensat!...
Ells han quedat amb victòria
i els altres t'han enganyat.

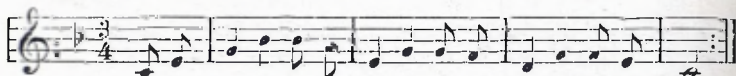
A la vall de Ribes ploren:
diu que ja els han destruït;
els hi han prês lo socorro
i els de l'honor ja han fugit.

Ara les paus ja són fetes:
dels miquelets què en farem?
Les monges se n'han tornades
de Puigcerdà en lo convent.

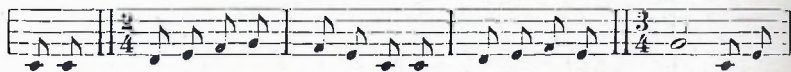

Ara les paus ja són fetes:
dels miquelets què en farem?
— Quan haurem fet la campanya
a casa ens en tornarem.—

Hi ha fills de tantes mares
no'ls agrada treballar!...
En sent per 'quella hivernada
se posaran a robar.

Moderat

Qui ha-gués vist la Ca-ta - lu-ny a qua-tre o cinc anys a - trás,
a - ra la tor-nés a veu-re no la co-nei-xe-ria pas.

La veu - rí - a der-ro - ta-da, mol-ta par-ti-da cre - mar... Al veu -

re la nos-tra Es - pa-nya amb tan - ta cru-e - tat.

Qui hagués vist la Catalunya
quatre o cinc anys atràs,
ara la tornés a veure
no la coneixeria pas.
La veuria derrotada,
molta partida cremar...
Al veure la nostra Espanya

amb tanta cruetat...
Els francesos, vil canalla,
torneu-nos el rei veí...
quedeu-vos la seva dòna,
malèit Godoy traidò,
que del rei i nostra Espanya
ha estat la perdició.

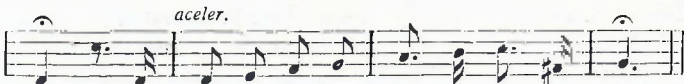
Sols aquests troços sabia, el Calic, d'aquesta patriòtica cançó de la guerra de l'Independencia.

Depressa

De guer-res com a - ques - ta no'n 'ví - em vis - tos

mai; se ma - ten fills amb pa - res, Je - sús, Ma - rí -

al, ger - ma - nes amb ger - mans, Je - sús tant gran!

De guerres com aquesta
no'n viem vistes mai:
se maten fills amb pares,

Jesús, Maria!,
germanes amb germans,

Jesús tant gran!

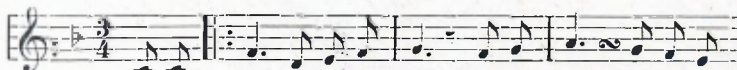
Maten los sejuïtes (*jesuïtes*),
freres i capellans;

Segurament que aquesta cançó, feta amb motiu d'una guerra, probablement del temps de Felip IV, és tota ella treta de la cançó religiosa titulada *Càstic de Déu* (Pelai Briz, vol. III, p. 118; Milà i Fontanals, n.º 18).

fusellen los sagraris
(mireu quin pecat fan!),
i an els peus del Sant Cristo
afermen els cavalls.

Ai! les pobres ninetes
quina llàstima em fan,
que an els peus dels seus pares
salvades no hi seràn!
Déu enviarà un càstic
que se'n recordaràn.

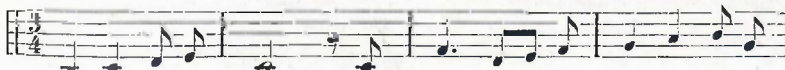
LA «NIÑA» DE VIC

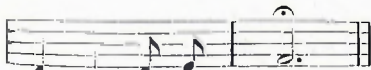
A-que - lla ni-ña de Vic, que té tan - ta no-me-
rus - ses bai-xa - ràn promp-ta-ment se-rà a-ter-

na - da quan els ra - da. ¡Vi - va la llei di - vi - na, la

fei la re - li - gió! Que's fa - cia re - fú-mer la ma -

la Cons - ti - tu - ció.

Aquella *niña* de Vic,
que té tanta nomenada,
quan els russos baixaràn
promptament serà aterrada.

Els russos ja venen,
ja van venint
per dintre de França
quaranta mil.

¡Viva la llei divina,
la fe, i la religió!

Que's facia refúmer
la mala Constitució!
¡Viva el baró d'Eroles,
Déu primerament,
els senyors de la Junta
i tot lo Govern,
Miralles de Cervera,
el Jep dels Estanys,
també el Remogosa,
que al rei és constant!

La *niña* de Vic era, segons el mateix Calic, una dòna que representava la Constitució, posada a la plaça de Vic.

Devien fer un monument a la Constitució, representada per una dòna.

— També, a Bagà, plantaren a la plaça la pedra de la Constitució, — diu el Calic — i el Jep dels Estanys va destruir-la.

Aquesta cançó la titula el Sr. Milà *La Piedra de Vic*, i sols publica lo següent : «Ciutat de Vich y Ausona | esta es la principal || Posan una pedra a la plassa | passa de xixanta palms || Al capdemunt una *niña* | esta es la perdició || Viva 'l baró d'Eroles | mori la Constitució.» (N.º 183.)

LA «NIÑA» DE MANRESA

Ben animat i viu

A la plaça de Manresa una pedra hi han plantat:
ab la pedra i una *niña* declaren la llibertat.

A la plaça de Manresa
una pedra hi han plantat:
ab la pedra i una *niña*
declaren la llibertat.

La *niña* se'n posa mala:
demana confessió:

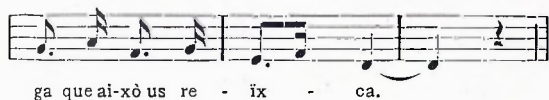
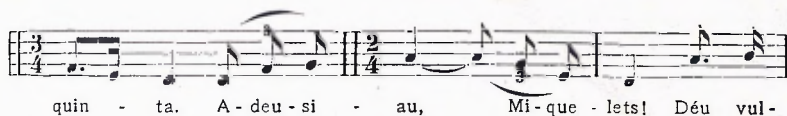
el frare que la confessa
es de la Constitució.

La *niña* se'n posa mala:
ja té tots los sacraments,
i convida pare i mare,
també els amics i parents.

LES QUINTES

El di-a qua-tre d'a-bril Ca-ta-lunya es-tà molt
tris-ta, que n'ha-vem de fer sol-dats, que vin-drà u-na gros-sa

El dia quatre d'abril
Catalunya està molt trista,
que n'havem de fer soldats,
que vindrà una grossa quinta.

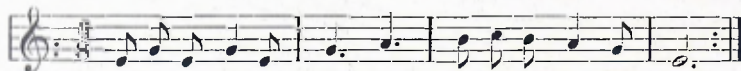
Adeusiau, miquelets!
Déu vulga que això us reïxca.

Si ho han enviat a dir,
que Rodolí nos trauria,
nosatres bé ho hem sabut :
n'hem formades companyies.
Tamborino i flaviol,
cornamusa que hi havia:

al passar-ne pels carrers
la gent a la porta eixien,
i ens deien adeusiau,
com si tornar no voliem.
Quan ne som allí al collet
ens donen la despedida.
Ja pugem frontera amunt
per la frontera de França:
quan vam ser a Puigcerdà
trobem banderes parades,
banderes de foc i sang,
servidors del rei d'Espanya,
voluntaris miquelets
tropa lleugera d'Espanya.

LA FESTA DE PUIGCERDÀ

Viu

Mol-ta gent se pre - pa - ren per a la fes - ta ma - jò.
Ma-tant al-gún po - llas - trei tam-bé al-gún ca - pó,

pro - cu - rant di - ver - tir - se, bo - nes tau - les pa - rà,

tot per a con - vi - dar - ne un a - mic con hi va.

Molta gent se preparen
per a la festa majò
matant algún pollastre
i també algún capó,

procurant divertir-se,
bones taules parà,
tot per a convidar-ne
un amic con hi va.

En lo primer diumenge
del mes de juliol
fan el Rosé a la Vila *,
conforme ho sab tot-hom.

Armaren unes balles
que feien fredat.

(Falten dos versos.)

Es festa divertida,
bé us ho podeu pensar,
i veureu la seguida
de lo que va passar.

De bastons i boscalles,
i també cops de rocs,
de cert apareixía
hi havia d'haver morts.

Els de La-Tor demanen
an el governadò
si podràn fer ballades
en aquella ocasió.

Els agutzils cridaven
no poder medigar:
el senyor de les gordes
promptament se va alçar.

Governadò és bon home:
no'ls ho va pas negar:
quan hagué vist la cosa
penedit va quedar.

El senyor de les gordes
i el governador
governador cridava
tot-hom a retirar.

Andantet

The image shows two staves of musical notation. The first staff is in 3/4 time and contains the melody for the first line of lyrics: "En-tra-da de Ber-ga, en-tra-da de fosc,". The second staff is in 2/4 time and contains the melody for the second line of lyrics: "a les vuit del ves-pre và-rem en-trà al foc.".

Entrada de Berga,
entrada de fosc,
a les vuit del vespre
vàrem entrà al foc.

Per les aspieres
ens varen tirar:
de cent cinquanta homes
cent varen matar.

Xipaios de Berga,
tant grassos que esteu:
bullits amb una olla
quin caldo fareu!

Dònes dels xipaios,
procureu dur dol
sense cap ausencia:
mai més cap consol.

* Tots els cerdans, així, autonomàsticament, nomenen la vila de Puigcerdà.

Dònes dels xipaios,
 procureu amb dinés,
 que'ls homes us marxén:
 no us quedarà res.

Ai! Dieu el credo,
 que aquí heu de mori.—
 Respòn un dels xipaios:
 — Ai, pobre de mi!—

Font de la Vadella
 un ne fa passar:
 el Savalls ens deia:
 — 'Quí ens hem d'aturar.

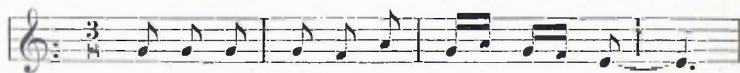
Respòn un dels grossos:
 — Això és molt rigó.—
 El Savalls els deia:
 — 'Quí no hi ha perdó.—

Pont de Guardiola
 un altre en va passar...

Diu el Calic que en el Fa en mataren 62, i 44 en el pont de Guardiola; fets an els quals fa referencia aquesta cançó, que ell no sab tota. El Savalls féu aqueixes morts de xipaios de Berga.

LA PRESA DEL NOUVILES

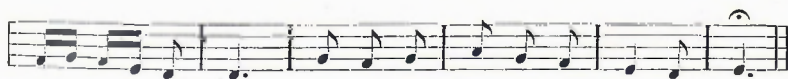
Viu

A - llí al foc del Nou - vi - les

và-rem cau - re pre - so - nés per la cau - sa d'a-quell

pi - llo que no sab dis - po - sar res. Sí, sí.

Allí al foc del Nouviles
 vàrem caure presonés
 per la causa d'aquell pillo
 que no sab disposar res.

Sí, sí.

De les preses d'aquell poble
 conduits ne vàrem sê
 per una ronda, carlista,
 i hasta el Nouviles també.

De les preses a Ridaura
 i a Castellfollit ens porten,
 a Castellfollit, tots presos,
 sens poder-ne menjar re.

De les preses a aquell poble
 amb el Savalls vam baixar:
 quan vàrem sê an aquell poble
 ja ens parlen de confessar.

Con confessats vàrem ser
mala nit vàrem tenir:
si la un ne deia a l'altre:
— Ja demà haurem de morir.—

Lo endemà al dematí,
sens passar-nos pel consell,

ja ens en tiren tres descargues
allí al cap del candell (*camí vell?*).

Ai, el pilló del Savalls,
que desgracia ha fet ací,
que la sang dels liberals
haiga de córrer per 'cí!

PUBLICACIONS REBUDES

(PRIMER TRIMESTRE DE 1913)

- Estudis Universitaris Catalans.** Barcelona. (Juliol-Setembre.) — J. M. March S. J. : *Un missal notable de Tortosa, edició desconeguda, de Rosenbach* (Barcelona, 1524). — P. Bosch i Gimpera : *La civilització crètica-micènica* (estudis de prehistòria grega. (Continuació.) — M. de Montoliu : *Estudis-etimològic: catalans.* — J. Sanchis y Sivera : *Pintores medievals en València.* (Continuació.) — Ll. B. Nadal : *Paradis.* — Dom Germain Marin: *Un tractat inedit del segle iv.* — F. Valls Taberner : *Manuscrit literari del monestir de Sant Pere.* — E. Rogent i E. Duran : *Les edicions lulianes de la Biblioteca Universitaria de Barcelona.*
- Butlletí del C. E. de Vich.** (N.º IV.) — Ll. G. Ylla : *Excursió a la Vora Fosca i coves de Subiranes.* — J. G. i C. : *Un bronze cusetà.* — J. Sala i Molas : *Quelcom referent al castell de Sant Hipòlit de Voltregà.* — J. Sans Font : *Cronologia no rial de Vich i sa comarca.* — J. Vilaró i Griera, pvre. : *Nota folklòrica : La serpènt de Manlleu.*
- Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana.** Palma. (Novembre-Desembre.) — *Vocabulari del bestiar de llana a Manacor.* (Acabament.)
- Revista de Menorca.** Mahó. (Desembre.) — F. Hernández Sanz : *Estudi sobre las obras didácticas de Pascual Calvo y Caldés.* — J. Ferrer y Aledo y M. Hernández : *Un cetáceo en Menorca.*
- Revue Catalane.** Perpinyà. (Janer.) — L'Ermità de Cabrenç : *Lo Temps.* — L. Pastre : *L'Ame Roussillonnaise.* — J. D. : *Remenadilles.* — L. Pastre : *Les catalanismes à l'école.* — *Histoire locale : Un manoir catalan au xviiè siècle, ou Inventaire du Château de Nyer, dressé en 1698.* (Acabament.)
- Revue Catalane.** Perpinyà. (Febrer.) Adhesió de l'assemblea del 13 febrer a les Normes Ortogràfiques per a la llengua catalana. — Crida pel monument de Mossèn Cinto. — J. S. Pons : *Qualques pregaries dels senyadors.* — J. Magenty : *Un peu de tout.* — L. Pastre : *Les catalanismes à l'école.*
- Société Agricole Scientifique & Littéraire des Pyrénées-Orientales.** Perpinyà. (53e volum, 1912.) — Conté un nodrit sumari, i entre altres treballs s'hi troben els següents: P. Masnou : *Mémoires de l'église de Saint-Jacques de*

Perpignan. — M. Mengel : *La Côte Vermeille*.—J. Freixe : *Le passage du Perthus*. (Continuació.) — J. Delpont : *En Jaume de Mallorca*.

Revue des Langues Romanes. Montpellier. (Janer-Març.) — G. Bertoni : *Note-relle provençali*. — P. Mandonnet : *Laurent d'Orléans auteur de le Somme le Roi*. — G. Pitollet : *A propos d'Aubanel de Nimes, de Jean Reboul, et de Pierquin dit «de Gembloux»*.

Boletín de la R. A. de la Historia. Madrid. (Janer.)— J. Gómez Centurión: *Jovellanos y los colegios de las Ordenes militares*. — A. Gascón de Gotor: *El escultor valenciano Domingo Forment en la primera mitad del siglo XVI*.— J. Sanguino : *Objetos ingresados en el Museo provincial de Cáceres*.— Conde de Cedillo : *Las ruinas de Itálica*.—E. Romero de Torres : *Inscripciones romanas de Bujalance y Córdoba*.—F. Fernández de Béthencourt : *Estudios de heráldica vasca por D. J. Carlos de Guerra*. — F. Fita : *Un sarcófago romano bisomo de Mérida*.— P. de Novo y Colson : *Jorge-Juan nació en Novelda*.

Boletín de la R. A. de la Historia. Madrid. (Febrer.) — J. Gómez Centurión: *Jovellanos y los colegios de las Ordenes militares en la Universidad de Salamanca*.—F. Fita : *El papa Alejandro III y la diócesis de Ciudad-Rodrigo*.— J. R. Mérida : *Las excavaciones de Mérida, últimos hallazgos*.—F. Fernández Bethencourt : *Relaciones entre España y Inglaterra durante la guerra de la Independencia*.

Boletín de la R. A. de la Historia. Madrid. (Març 1913.)—G. de Morales : *Estudios hispano-marroquíes*. — Marqués de Laurencin : *Enrique IV y la Excelente señora llamada vulgarmente Doña Juana la Beltraneja*. — J. P. de Guzmán : *Glorias de la Alcarria*. — J. P. de Guzmán : *Anuario de la nobleza*.—R. Beltrán y Rózpide : *Compendio de la historia de la civilización*.— R. Beltrán y Rózpide : *Cuadro geográfico y estadístico de España*. — R. Beltrán y Rózpide : *Los presidentes americanos de las Cortes de Cádiz*. — F. Fita : *Calabria y Ciudad-Rodrigo*. — F. Fita : *Don Domingo, obispo de Calabria, en 1172*. — *Variedades*.

Boletín de la R. S. Geográfica. Madrid. (4.º trimestre de 1912.) — *Necrología: El Excmo. Sr. D. Eduardo de Saavedra y Moragas*. — A. Blázquez : *Los griegos en España*. — L. Gentil : *La geología de Marruecos y la génesis de sus grandes cordilleras*.

Boletín de la R. S. Geográfica. Revista de Geografía Comercial. Madrid. (Novembre-Diciembre.) — *España en Marruecos*. — G. Rittwagen : *Apuntes para la prehistoria comparada de España y Marruecos*. — J. G. Sobral : *Geografía social*. — *Crónica geográfica*. — *La población de las islas Hanaii*.

Boletín de la R. S. Geográfica. Revista de Geografía Colonial y Mercantil. Madrid. (Janer.) — J. Becker : *La tradición colonial española*.

Boletín de la Sociedad Española de Excursiones. Madrid. (Diciembre.)—N. Sentenach : *Los grandes retratistas de España : Velázquez*. (Amb excel·lents fototopies de Hauser i Menet.) — E. Tormo : *Miscelánea*. — R. Balsa de la Vega : *Orfebrería gallega*.

Boletín de la Sociedad Castellana de Excursiones. Valladolid. (Janer.)—*Homenaje*

a la memoria de D. J. Martí y Monsó. — Regla de una cofradía del siglo XVI en Valladolid.

- Boletín de la Sociedad Castellana de Excursiones.** Valladolid. (Febrer.) — R. Núñez : *Homenaje a la memoria de D. José Martí y Monsó.* — J. Agapito Revilla : *Del Valladolid artístico y monumental.* — L. Huidobro : *Exposición de arte retrospectivo en Burgos.* — C. Espejo : *Artículos de vulgarización histórico-financiera : El interés del dinero en los reinos españoles bajo los tres Austrias.* (Acabament.) — *Regla de una cofradía del siglo XVI en Valladolid.* — C. Espejo y J. Paz : *Documentos para ilustrar las ferias de Medina del Campo.* (Continuació.)
- Boletín de la Sociedad Aragonesa de Ciencias Naturales.** Zaragoza. (Novembre-Desembre.) — Frère Sennen : *Quelques formes nouvelles ou peu connues de la flore de Catalogne, Aragon, Valence.* (Acabament.) — R. P. Lorenzo Sierra : *Restos del «Elephas primigenius» y otros animales, en la mina «Inadvertida» (Santander).*
- Boletín de la Sociedad Aragonesa de Ciencias Naturales.** Zaragoza. (Janer.) — R. P. Lorenzo Sierra, pbro. : *Monteano (Santander) : Sus cuevas.*
- Boletín de la Sociedad Aragonesa de Ciencias Naturales.** Zaragoza. (Febrer.) — L. Sierra, pbro. : *Monteano (Santander) : Sus grutas.* (Continuació.)
- Boletín de la Comisión Provincial de Monumentos.** Orense. (Novembre-Desembre.) — A. Martínez Salazar : *La fauna en la toponimia gallega.* — P. F. Alonso : *La villa de Monterrey.* — C. Vaamonde : *Las granjas de San Lorenzo de Ribas de Miño y Recheda.* (Acabament.) — A. Saco y Arce : *Literatura popular de Galicia.* (Continuació.)
- Boletín de la Comisión Provincial de Monumentos.** Orense (Janer-Febrer.) — A. Martínez Salazar : *La fauna en la toponimia gallega.* (Acabament.) — B. F. Alonso : *La villa de Monterrey.* (Acabament.) — M. Macías : *La epigrafía latina en la provincia de Orense.* — B. F. Alonso : *Documentos históricos.* — A. Saco y Arce : *Literatura popular de Galicia.* — B. F. A. : *Cuentas del monasterio de Osera.*
- La Montagne.** París. (Janer.) — E. Giraud : *Quatre campagnes de ski en Norvège.* — V. Puiseux : *La joie dans l'effort : L'Oberga belhorn.* — J. Bardoux : *En Valais, croquis de montagne.*
- La Montagne.** París. (Febrer.) — H. Barth : *Les Alpes du Saanthal.* — P. Boudin et M. Gélilier : *Autour d'Argentière, excursions et ascensions d'hiver.* — L. Falisse : *A propos de fixations de skis : Une solution pratique du problème.* — A. Janet : *La visite des gorges du Verdon.* — E. Gallois : *Ascension du «Tsiajavavona» culmen du massif central de Madagascar.*
- La Montagne.** París. (Març.) — L. Le Bondidier : *Le duc de Montpensier aux Pyrénées.* — A. Viallat : *Premières escalades aux Aiguilles de Rieuort.* — Ch. Durand : *Expériences dans une montagne facile : L'ascension de la cime du Gran Vallon (Savoie).* — R. Gelinet : *Le VII Concours International de Ski.*
- Bulletin Pyrénéen.** Pau. (Janer-Febrer.) — H. Beraldi : *Les tours d'horizon pyrénéens.* — G. Ledormeur : *Entre la Bat de Bun et le Haute-Azum.* — L. Le Bondidier : *L'ingénieur Colomés.*

- Bulletin Pyrénéen. Pau. (Març-Abril.) — H. Beraldi : *Les tours d'horizon pyrénéens*. — P. Dive : *Hôtels d'altitude*. — M. Gourdon : *Le pic de Thénacout*. — G. Ledormeur : *Horaires d'excursions*. — R. M.-H. M. : *Le pic Lavigne*. — Rondou : *Quelques souvenirs sur Rondo*. — A. Meillon : *Légende de la Blottière et Roussel*. — *Nos réfuges*. — *Echos. Croniques*.
- Bulletin du C. A. F. Section des Pyrénées Centrales. Toulouse. (Janer.) — M. Gourdon : *Le pic de Cagire*. — *Cronique des sports d'hiver*.
- Bulletin du C. A. F. Section des Pyrénées Centrales. Toulouse. (Febrer.) — L. F. R. : *De l'Hospitalet à Merens, par la porteille de Sisca*.
- Bulletin du C. A. F. Section des Pyrénées Centrales. Toulouse. (Març.) — Billard de Veaux : *Le Crabioules*. — M. Gourdon : *Le pic de Cagire*. (Acabament.)
- Revue des Alpes Dauphinoises. Grénoble (15 Setembre 1912.) — Baron de Castille : *Une excursion a la Grande Chartreuse*. (Continuació.) — G. Casella : *Nos montagnes*. — W. A. B. Coolidge : *Les cols des glaciers des Alpes Dauphinoises dans l'histoire*.
- Revue des Alpes Dauphinoises. Grénoble. (15 Octubre 1912.) — Baron de Castille : *Une excursion à la Grande Chartreuse*. (Continuació.) — Mathilde Maigle-Lefournier : *Petit conte des monts et des plaines*.
- Revue des Alpes Dauphinoises. Grénoble. (15 Novembre 1912.) — E. Isnard : *Une collective sensationnelle au pic de Mas de la Grave*. — G. Casella : *Comment le Cervin fut conquis* *.
- Revue des Alpes Dauphinoises. Grénoble. (15 Desembre 1912.) — Baron d'Haussez : *Pages oubliées*. — *Variétés*. — *Bibliographie des Alpes Françaises*.
- Spelunca. París. (Desembre 1912.) — M. Fournier : *Recherches spéléologiques et hydrologiques dans le Chain du Jura*.
- Bulletin Hispanique. Bordeus. (Janer-Març.) — P. Paris : *L'Archéologie en Espagne et en Portugal*. — G. Cirot : *Chronique latine des rois de Castille jusqu'en 1236*. — G. Daumet : *Louis de la Cerda ou d'Espagne*. — J. Mathorez : *Notes sur le rapports de Nantes avec l'Espagne*.
- O Instituto. Coimbra. (Desembre.) — Sousa Viterbo : *A ordem de Santiago e a musica religiosa nas igregas pertencentes a mesma ordem*. — J. de Castillo : *Memorias de Castilho*. — Soares Ribello : *Mogarem. (Episodio oriental)*. — Carlos de Mesquita : *O Romantismo ingles*. — J. M. Rodrigues : *Fontes d's Lusíadas*. — J. C. : *Rodrigues da Costa*. — *Nota bibliografica*.
- O Instituto. Coimbra. (Febrer.) — J. M. Rodrigues : *Fontes dos Lusíadas*. — Sousa Viterbo : *Artes industriais e industrias portuguesas*. — C. de Mesquita : *O Romantismo ingles*. — S. de Castillo : *Memorias de Castilho*. — F. M. Alves : *Memorias arqueologico-historicas do distrito de Bragança*.
- Bulletin de Dialectologie Romane. Brussel-les. (Juliol-Desembre 1912.) — A. M. Espinosa : *Cuentitos populares nuevo-mexicanos, y su transcripción fonética*.
- Bulletin de la Société Neuchâteloise de Géographie. (Tome XXI, 1911-1912.) —

* Relat emocionant de la catàstrofe ocorreguda en el Cervin (13 Juliol de 1865), en la qual moriren quatre excursionistes; per l'il·lustre E. Whymper, testimoni presencial.

A. Dubois : *La région de Mont-Lusitania au Spitzberg*. — P. Clerget: *De Tanger a Tlemcen par les cîlés maures d'Andalousie*. — Jequier: *L'origine de la race égyptienne*.

Acusem rebut, a més, de les següents publicacions:

- Revista Musical Catalana. Barcelona.
 Hojas Selectas. Barcelona.
 Revista de Estudios Franciscanos. Barcelona.
 Revista Montserratina. Montserrat.
 Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana. Palma.
 Bolletino dell'Associazione Archeologica Romana. Roma.
 Bolletino della Società degli Alpinisti Tridentini. Trento. (Setembre-October.)
 Alpi Giulie. Trieste. (Janer-Febrer.)
 The Alpine Journal. Londres. (Novembre.)
 Journal of the Folk-Song Society. Londres (Janer.)
 Mitteilungen des Deutschen und Osterreichischen Alpenvereins. Munich. (15 Febrer, 28 Febrer i 15 Març.)
 Zeitschrift des Deutschen und Osterreichischen Alpenvereins. Viena. (Jahrgang, 1912.)
 Ymer. Stokholm. (Häft, 4-1912.)
 Butlletí del Club Alpí de Crimea i del Caucàs. Odessa. (3-4-1912.)
 Butlletí del Club Alpí Japonès.
 Bulletin Mensuel de la Chamàre Syndicale Française de la Photographie. París. (Fins a Febrer.)

CRÒNICA DEL CENTRE

MARÇ DE 1913

EXCURSIONS

A més de l'excursió oficial organitzada per la Secció Sports de Montanya, de la qual parlem en altre lloc d'aquest mateix número, s'han efectuat durant aquest mes les següents excursions, organitzades per la Secció de Fotografia:

A SABADELL I BOSC DE CAN FEU. — Va celebrar-se, durant el matí del dia 9, amb assistència de més d'una vintena de socis, que sortiren en el tren de les 8.22 i retornaren en el de les 13.28, després d'haver obtingut un bon nombre de clixés fotogràfics d'aquells artístics paisatges.

A CALAF, PONS, ARTESA I BALAGUER. — Els dies 23, 24 i 25, els nostres companys Srs. Alfred Bosch, Lluís i Martí Botey, Gabriel i Joan Roig, i Josep Salvany, feren aquesta important excursió, sortint de la nostra ciutat, en automòbil, vers Martorell, Igualada, Calaf, Torà i Pons, i visitant totes les pobla-

cions més interessants del trajecte, en el transcurs del qual obtingueren gran nombre de proves fotogràfiques de pintorescos paisatges i notables monuments. El segon dia visitaren la presa d'aigua del Canal d'Urgell, Artesa i Balaguer, amb tots sos monuments de gran valua històrica i arqueològica. El darrer dia retornaren per Tàrraga, després de tres jornades ben aprofitades i ben profitoses.

A CASTELLDEFELS, SITGES I VILANOVA. — Per al dia 30 hi havia una excursió organitzada vers Gavà, Brugués, Aramprunyà i Castelldefels; mes, degut al temps ploviscós que estava fent, tingué de variar-se l'itinerari, visitant-se Castelldefels, amb ses restaurades construccions, i les viles de Sitges i Vilanova, amb llurs notables museus.

Entre les excursions particulars fetes durant aquest mes hem d'esmentar les portades a cap, durant els dies 22, 23 i 24, per diferents grups de consocis, vers Gandesa, Horta, Morella, la Pobla, Turó dels Tres-Reis i Vinaroz; de Calaf a Organyà, Solsona, el Gurb d'Oliana i Pons; a les valls de Ribes i Nuria, amb ascensió al Taga; a les serres de Greixa i de Montgrony; a Camprodón i Uil-der; al pic de Midi (alt Pireneu francès); de Lloret de Mar al cap de Creus; al Montseny, a Montserrat, i a Mallorca; apart de moltes altres de les quals no tenim notícies.

També hem d'esmentar aquí la sortida efectuada, el dia 16, per la Secció de Geologia i Geografia física, per visitar els estanys del Remolà i la Ricarda, prop la desembocadura del Llobregat, i les visites de la Secció d'Arquitectura a les cases de la Reforma, dels arquitectes Srs. Bassegoda i Sagnier; a la Catedral, i a la casa del malaguanyat Sr. Gallisà.

SESSIONS I CONFERENCIES

Divendres dia 7. Conferencia per D. César A. Torras sòbres el tema *Conveniencia d'evitar la desaparició del santuari de Nuria.*

Dia 14. Conferencia per D. Eduard Vidal i Riba sòbres *Una visita a les ciutats de Tortosa i Peñíscola.* Seguidament el propi senyor va donar compte de l'excursió sportiva vers Ribes i el Taga de que ja ens hem ocupat detingudament.

Dia 18. Conferencia per D. Fèlix Duràn sòbres el tema *Una visita a la ciutat de Toledo.*

Totes aquestes conferencies han anat acompanyades de la projecció de nombrosos clixés fotogràfics.

En les sessions organitzades per la Secció de Folk-lore corresponents al dissabte dia 1, dilluns 10 i següents, D. Manuel Muntadas i Rovira va llegir el seu poema religiós cavalleresc *Montserrat*, del qual ja havia donat anteriorment una conferencia preparatoria. Veus-aquí un extracte d'aquest interessant poema:

Primera jornada

Overtura : Pere *el Gran*, d'Aragó, retorna victoriós de Sicília. En aquest viatge Astolf de Requesens li conta el poder sobrenatural que la Verge de Montserrat ha donat sempre als sobirans de Catalunya en les llurs lluites contra'ls enemics de la patria.

Cant I : Barcelona és incendiada per Almançor. El comte mana a sos guerrers que s'acullin al castell de Moncada. Gran nombre de cristians s'hi apleguen; mes el comte, l'últim en abandonar la ciutat, té de fugir per mar. El comte fill i sos cavallers el ploren per mort, i juren a la Verge de Montserrat combatre a ultrança contra'ls infidels. Almançor sitia Moncada el jorn següent. En essent nit contempla al lluny nostra Montanya Santa, i té pressentiment de les malhaurances que li han de succeir. L'Esperit maligne, que vol la prompta destrucció dels cristians, alarma els dos campaments i els porta a la lluita.

Cant II : S'encén ràpidament el combat. Els cristians fan recular els infidels, obtenint sobre d'ells gran victòria; mes, portada la lluita a la planura, el comte fill, Raimond, cau presoner i els cristians sofreixen espantosa desfeta. Mort dels comtes de Girona. Raimond, que sent al lluny els crits de sos guerrers fugitius, prega a la Verge de Montserrat que vulgui salvar-los. Sant Jordi i Sant Miquel arriben en socors dels cristians.

Cant III : Una tempesta horrible es congría en el Montserrat. Els cristians prenén a Sant Jordi pel comte Borrell, i l'aclamen per son antic capdill; mes desseguida hi veuen quelcom de sobrenatural i l'adoren. Esclata la tempestat. Espletons dels dos guerrers celestials. Els infidels, espaordits, fugen esma-perduts.

Cant IV : Els ecos de la tempestat s'ouen encara al lluny, mes l'encís de la nit serena plana totalment per l'espai. El comte Raimond està presoner a la tenda de Zeyàn, i plora sa dissort. Imelda, donzella cristiana, filla d'una esclava de Zeyàn, s'interessa pel comte i li conta la seva historia. Raimond s'enamora d'ella, mes l'amarga realitat fa avinent al comte que té de renunciar aqueix amor.

Cant V : Comença a clarejar. A la tenda d'Almançor els principals capdills escateixen sóbres l'estrany horror del combat d'anit passada i sóbres aquell guerrer misteriós. Darés, el fals encantador, els diu que allò fou un càstic del cel, per restar encara dalt del Montserrat aquell poder malèfic que ampara els cristians i que ja en altre temps el sant anacoreta Klingsor volgué enderrocar. El comte fill, Raimond, portat a la presència d'Almançor, revela que aquell poder és la Verge Maria, de la qual explica la miraculosa aparició. Almançor fa el jurament de destruir-lo aixecant un temple a Alà en el cim de la montanya.

Cant VI : El comte Raimond és amenat presoner, envers Palafoells, aquella mateixa tarda. Plany d'Imelda. Al fer-se de nit, una llum celestial que sembla baixar del Montserrat embolcalla els cadavres dels cristians que hi ha en el pla. Els capdills morts són vetllats tota la nit a la capella del castell. Al fer-se de dia els donen sepultura. A la sala d'armes s'hi celebra el convit de la Mort. Al llevant de taula en Guillem de Moncada és elegit capdill de l'host cristiana.

Cant VII : Festa celebrant l'elecció del nou capdill. Un joglar entona la cançó d'Otger, i après uns altres la cançó de l'espasa de Sant Martí i la cançó del Montsalvat.

Segona jornada

Cant VIII : Almançor ha retornat a Córdoba. Zeyàn segueix el setge de Moncada. Borrell ha recorregut tot Catalunya per llevar-la en armes. Ha reunit a Manresa gran nombre de païsans i cavallers de les montanyes. Amb els primers que se li han ajuntat se'n va en pelegrinatge al Montserrat. Allí passa la nit fent oració i penitència amb sos guerrers, fins que a trenc d'alba l'abat el consagra campió de la causa de Déu. Quan ja és nit, els cristians arriben a Moncada i calen foc a les torres que féu alçar Zeyàn. A la claror de l'incendi, els alarbs creuen veure de nou aquell guerrer misteriós de qui tenen tant mal record, i fugen esma-perduts. Els cristians que devallen del castell per acudir al combat, també prenen el comte per Sant Jordi, i, postrant-se damunt la terra, l'adoren reverents.

Cant IX : El comte els fa alçar de terra, revelant-los que és son antic capdill. D'altra banda Darés se'n va a la boscuria encantada i parla amb el Diable, qui li diu que és menester que Zeyàn surti a combat amb el comte Borrell perquè els alarbs vegin que no hi ha cap guerrer del cel que lluiti contra ells. Combat d'amdós guerrers. Mort de Zeyàn. Dolor i esglai d'Imelda.

Cant X : Borrell retorna triomfador. Arma cavallers els homs de paratge, donant-los blasons. Imelda, transida de dol, arriba fins al campament dels cristians en cerca del cadavre del seu pare. Les guardes cristianes, creient-la un espia, l'amenen a presència del comte Borrell, qui, sentint-li contar sa historia i els amors amb son fill, l'aconsola i l'acompanya a cercar son pare mort. Aprés li prega que vulgui ajudar-lo per lliurar Raimond, i amdós convenen l'empresa.

Cant XI : Raimond està trist a la seva presó, abandonat a sa dissort. Admiració de Raimond al veure entrar Imelda. Ell li conta son amor i l'anyorança que ha tingut d'ella. Imelda refuig aquesta conversa, i sols li parla de la seva fugida. Estranyesa del comte. Imelda l'obliga a fugir. Són descoberts. Lluita furiosa entre'ls guerrers de Borrell i la guarnició de Palafolls, que ha sortit en persecució dels fugitius. Mort d'Imelda. Plor i desesperació de Raimond al veure morta la seva estimada. Arribada de Borrell victoriós, qui abraça eternit al seu fill.

Cant XII : Els cristians s'emporten el cadavre d'Imelda per enterrar-lo a Moncada. El crit de guerra i de reconquesta s'ha escampat de cap a cap de Catalunya. Heroica cavalcada del comte Borrell. Aprés el comte espera a Manresa la reunió de tot son exèrcit. I seus sos aliats d'enllà del Pirneu emprèn la marxa.

Cant XIII : L'exèrcit cristià està postrat al peu del Montserrat. La boira matinera embolcalla la Santa Montanya, però els cristians fan oració a la Verge, i la boira s'esvaeix, portant l'alegria a llurs cors. Al sentir el toc de les campanes que'ls anuncien la nit de Nadal, s'enfilen montanya amunt. La nit de Nadal al Montserrat.

Cant XIV : Esplets de les armes cristianes. La serralada de la costa, amb sos castells, cau en poder dels cristians. Al rebre aqueixes noves, Almançor deixa la guerra de Castella, on acaba de saquejar Sepúlveda i Zamora, i s'enamina a Catalunya. L'Esperit maligne vol avisar a Darés de l'avenç sigilós dels cristians. Sant Miquel lluita amb ell i el llença per sempre més de la nostra patria. Visió del Montserrat. Avenir de Catalunya. Mort de Darés.

Cant XV : Ja negra nit, els cristians baixen de la montanya i calen foc a les naus mores tretes sobre la platja. Els cristians, victoriosos, emprenen la retirada vers el Montseny. A les cimes que voregen el Congost, troben a sos germans d'enllà del Pireneu (septimans, aquitans), que, desfet l'imperi dels carlovingis, vénen en llur ajuda. Abraçada de germanor entre aqueixos pobles que han tingut per breçol les mateixes montanyes.

Cant XVI : Al fer-se de dia, Almançor, amb sos esquadrons, se llença furiosament Congost amunt; mes se veu envolt per les legions cristianes, que de tots indrets se despengen del Montseny i de les serres de Bertí. Llavors recula ses tropes del pas del Congost i vol guanyar el pla de la Calma. La batalla resta indecisa : els cristians estàn a punt de perdre-la; els capdills aconsellen al comte la retirada. En això apareix en una cima del Montseny l'estendard del Profeta. El comte fa un vot a la Verge de Montserrat si els dóna la victòria. Esplets gloriosos d'en Borrell. Molts guerrers creuen veure de nou aquell guerrier del cel que'ls salvà a Moncada. La victòria es decideix pels cristians. Al fer-se de dia, Almançor ovira al lluny la nostra Santa Montanya, i, veient-se vençut pel poder misteriós que del cim d'ella ampara els cristians, maleeix Catalunya, i jura no tornar-hi més. Romiatge al Montserrat.

Epíleg

Temps après, Pere *el Gran*, veient-se abandonat de cel i terra, es recorda de la cançó del seu trobair, i puja al Montserrat en cerca d'aquell poder que la Verge donà a sos ascendents. El rei passa tota la nit a la Santa Cova, i veu en somnis els esdeveniments gloriosos d'aquella guerra. L'endemà, confiat en la protecció divina, se'n va a la guerra, tenint després lloc els esplets famosos que mai més s'esborraran de la memòria dels catalans.

CONVERSES D'ARQUEOLOGIA

Sumari de les explicades durant el mes pel Sr. Casades i Gramatxes, amb exposició de projeccions fotogràfiques.

Març, dia 5. Conversa XLIII d'Arqueologia romana : Continuació de l'estudi de les vil·les i descripció de la d'Adrià a Tibur.

Març, dia 12. Conversa XLIV : Descripció de la vil·la d'Adrià a Tibur (acabament). — Els palaus imperials. — Estudis dels del Palatí a Roma.

Març, dia 26. Conversa XLV : Continuació de l'estudi del palau dels Cèsars en el Palatí. — El palau de Dioclecià a Spalato (Dalmàcia).

NOVES

EL VINENT CONGRÉS EXCURSIONISTA. — Ha sigut acordada en principi la data del primer d'octubre per a la celebració del III Congrés Excursionista Català, que ha de tenir lloc a l'històrica ciutat de Tarragona. La Mesa del darrer Congrés, celebrat a Manresa, ha començat ja a ocupar-se de l'organització d'aquest nou aplec excursionístic, secundada per la Junta Directiva del nostre CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA i per entusiastes companys d'aquella ciutat, que's prepara per rebre dignament, y de la manera que ella sab fer-ho, els nombrosos forasters que amb tal motiu sens dubte hi aniràn. En números successius anirem donant compte dels treballs preparatoris de l'esmentat Congrés.

EL REFUGI DE LA RENCLUSA. — Ha sigut ja despatxat favorablement l'expedient referent a la cessió, per part de l'Estat, al nostre CENTRE, del terreny necessari per a la construcció d'aquest nou i important refugi que la nostra entitat va acordar edificar, com ja saben els nostres llegidors, al peu de les Montanyes Maleïdes. En un dels vinents números donarem compte de tots els treballs realitzats fins a la data. Per avui no'ns resta sinó avançar que així que'l temps ho permeti començaràn les obres de dit refugi, a fi de deixar-lo terminat dins la mateixa temporada i poder inaugurar-lo l'estiu del vinent any 1914.

CENTENARI DE LA MORT DEL REI MARTÍ. — Amb el present número repartim la portada dels treballs publicats temps enrera amb motiu del V Centenari de la mort del rei Martí. En números pròxims continuarem aquells treballs a fi de completar l'estudi monogràfic d'aquella època, comptant a l'efecte amb la cooperació dels Srs. Carreras i Candi, Josep Me Roca, Sanpere i Miquel, i Domingo Martí i Julià, entre altres distingits publicistes.

VAGA DE CAIXISTES. — A punt d'entrar en màquina el present número, va esdevenir la vaga de caixistes, que ha sigut de llarga durada i que ha retrassat fins avui la sortida del mateix. A fi de posar-nos al corrent, el número vinent serà extraordinari (de més de vuitanta planes) i correspondrà als mesos de maig, juny i juliol.

SECCIÓ METEOROLÒGICA

ESTACIÓ METEOROLÒGICA DE VIELLA (VALL D'ARÀN)

RESUM DE LES OBSERVACIONS DEL MES DE MARÇ

TEMPERATURES (A L'OMBRA)				PRESSIONS BAROMÈTRIQUES A 0° I AL NIVELL DE LA MAR				
MITGES MENSUALS		MÀXIMA	MÍNIMA	MITGES MENSUALS				
8 MATÍ	8 TARDA	EN 24 HORES	EN 24 HORES	8 MATÍ	8 TARDA			
5°.80	6°.02	22°.5 (dies 11 i 12)	-3°.5 (dia 2)	768'87 mm.	769'50 mm.			
ESTAT DEL CEL. {				Dies serens . . . 11	8 m.	15	8 t.	Dies de pluja . . . 10
				» nuvolosos. 11	»	5	»	» de neu . . . 1
				» coberts . . . 9	»	11	»	» de glaçada . . 11
								» de boira . . . 5
								» de gebrè . . . 2
HUMITAT RELATIVA		NÚVOLS		NUVOLOSITAT				
MITGES MENSUALS		CLASSE DOMINANT		MITGES MENSUALS				
8 MATÍ	8 TARDA	8 MATÍ	8 TARDA	8 MATÍ	8 TARDA			
72'35	78'74	CIRRUS	CIRRUS	5'41	4'48			
				VENT				
TOTAL DE PLUJA MENSUAL: 162'7 mm. » DE NEU » : 0'03 ms.				DIRECCIÓ DOMINANT		VELOCITAT: EN 24 HORES		
				8 MATÍ	8 TARDA	MITJA MENSUAL		
				S W.	N E.	87'96 kms.		

J. S. S.

El CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA i la Direcció del BUTLLETÍ deixen íntegra als respectius autors la responsabilitat dels treballs firmats.